

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 3

Засновано у 2015 році

Рівне – 2016

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 3 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2016. – 327 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступники головного редактора: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, Учений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габілітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Вербець В. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної, навчально-методичної роботи та гуманітарної політики Рівненського державного гуманітарного університету;

Войтович І. С., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Лісова С. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Т. І., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної), проректор з наукової роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

Шугасва Л.М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Яшук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкового навчання РДГУ;

Дупак Н. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ.

Свідомство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Упорядники: проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Федяєва В. Л.** - доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №5 від 26 травня 2016 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Сухомлинська О. В. В. О. Сухомлинський про життєві (вітальні) потреби дітей: піклування і захист.....	6
Пузовіт Г. П. Педагогіна складова дозвіллевої діяльності дитини у позашкільних навчальних закладах: соціокультурні виклики.....	15
Павелків Р. В. Роль навчання і виховання у формуванні моральної свідомості особистості молодшого школяра.....	27
Петренко О. Б. Постнекласична парадигма освіти й виховання: теоретичний аналіз.....	40
Потапчук Т. В. Педагогічні умови формування у студентів позитивного ставлення до навчання на заняттях із хорового класу.....	49
Budz I. F. Prospects in gifted education development: worldwide tendencies.....	56
Антонець Н. Б. Мікроісторія освіти: Ровенська школа-інтернат № 1 у долі її вихованців (початок 1960-х рр.).....	64
Бісовецька Л. А. Роль періодичної преси у формуванні особистості школяра.....	74
Бричок С. Б. Психолого-педагогічна діагностика у роботі куратора студентської групи.....	82
Ганжа М. В. Вплив мистецтва дизайну на виховання патріотичних почуттів молодших школярів.....	90
Гринькова Н. М. До проблеми формування педагогічної компетентності батьків з питань морального виховання молодших школярів в умовах позашкільного навчального закладу.....	98
Гудовсек О. А. Інноваційна технологія диференційованого навчання Світлани Логачевської.....	108
Жданович Ю. М. Теоретичні засади організації змістовного дозвілля для дітей переселенців.....	114
Петренко С. В. Мультимедійні презентації як інноватика у виховній діяльності.....	122
Семенов О. С. Психолого-педагогічні чинники та закономірності формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі.....	129
Сергєєва Н. В. Психолого-педагогічні методи дослідження ціннісно-орієнтованої активності підлітків.....	139
Сойчук Р. Л. Особливості організації проектної діяльності у процесі виховання національного самоствердження учнівської молоді.....	146
Стельмашук Ж. Г. Педагогічні умови ефективної взаємодії сім'ї і школи у вихованні дисциплінованості учнів.....	155
Трохимчук І. М. Дослідницька діяльність як засіб формування екологічної вихованості учнів.....	165
Ціпан Т. С. Професійна компетентність сучасного вчителя.....	174

Ярмошук О. О., Василюк В. М. Використання мнемотехніки як активного методу навчання на заняттях зі студентами спеціальності «Фізичне виховання»	182
Добрики молодих науковців	
Баліка Л. М. Бібліопедагогіка як наука про вивчення читацьких інтересів.....	190
Бірюк Д. О. Інноваційні підходи як стратегія й педагогічна умова реалізації менеджменту у вітчизняних вищих педагогічних освітніх закладах початку ХХІ століття	195
Брончук О. Л. Роль поетичного слова як засобу стимулювання творчої активності молодших школярів	208
Булавина Ю. В. Організація правового виховання учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах як педагогічна проблема	212
Гаврилюк О. С. Морально-естетичне виховання молодших школярів засобами мистецтва	220
Давидюк І. В. Основні інноваційні напрями підготовки майбутніх вчителів початкових класів до оздоровчо-спортивної роботи.....	226
Долженко С. Г. Попередження неуспішності молодших школярів як психолого-педагогічна проблема (50-80-ті роки ХХ ст.)	232
Кашуба А. А. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор	245
Котлярчук Г. Й. Формування в учнів основної і старшої школи пізнавального інтересу до природи за допомогою ТРВЗ-технології у процесі вивчення української літератури.....	251
Максимюк Л. П. До питання професійно-педагогічної культури вчителя.....	256
Мар'юсик І. В. Ігрова діяльність як засіб формування еколого-валеологічної культури молодших школярів	263
Михальчук Ю. Б. Естетичне світосприймання як соціально-педагогічна проблема	270
Паврозник В. Ю. Естетичне виховання дітей молодшого шкільного віку засобами мистецтва.....	275
Пироженко П. В. Гуманізація навчального процесу як складова реформи шкільної освіти в КНР	280
Пташук О. А. Естетична культура особистості як мета естетичного виховання: теоретичний аналіз	289
Стрілецька К. А. Казкотерапія як метод формування моральних якостей молодших школярів	295
Федорук О. М. Професійна підготовка документознавця в інформаційному середовищі як об'єкт педагогічного дослідження	303
Шелюк Г. В. Специфіка виховного процесу у початкових школах Св. Синоду (на матеріалах журналу «Церковно-приходская школа»)	308
Шидловський А. І. Змістовно-організаційні особливості технології формування професійної компетентності майбутніх учителів фізико-технологічного профілю.....	318

Ключевые слова: еколого-валеологическая культура, воспитание, сюжетно-ролевая игра.

Abstract. The article deals with the problem of formation of ecological and valeologic culture in junior schoolchildren in extracurricular educational work. Active forms and methods of work are allocated. The role and value of role-playing games in formation of ecological and valeologic culture are defined, its functions are characterized. Examples of role-playing games are given. It is proved that cognitive and educational effect of such games is achieved with the help of the specific techniques, where organization and preparation for the game retain its unique charm, and provide knowledge about the objects of the game, its the approximation to real life situations. Role-playing games shape the experience of environmentally correct decisions, the assimilation of moral norms and rules of behavior in nature, helps create a connection between learning and application of knowledge in practice. Pedagogically well-organized play activity allows to achieve a certain expression in children activity and freedom of action, it is reasonable unison with the requirements of mutual respect, knowledge of the environment, feel the beauty of nature and its harmony, the development of a sense of love and caring attitude to her duties.

Keywords: ecological and valeological culture, education, role-playing games.

Стаття надійшла до редакції 05.05.2016

Ю. Б. Михальчук

ЕСТЕТИЧНЕ СВІТОСПРИЙМАННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Анотація. У статті проаналізовано естетичне світосприймання як соціально-педагогічна проблема; обґрунтовано роль естетичного виховання у процесі розвитку особистості учня; висвітлено особливості розвитку морально-ціннісних орієнтацій у молодших школярів та їх місце у формуванні естетичної культури. Визначено значення культурного рівня розвитку педагога-практика у процесі навчання і виховання молодших школярів. У статті аналізується значення естетичної культури та естетичного світосприймання для особистісного розвитку в соціалізації молодших школярів.

Ключові слова: естетичне виховання, морально-ціннісні орієнтації, естетична культура, естетичне світосприймання.

Постановка проблеми. Соціально-педагогічна значущість і актуальність проблеми, відсутність чітко накреслених шляхів її вирішення в загальноосвітніх закладах на сучасному етапі розвитку суспільства, а також її важливе значення для теорії й практики виховання зумовили вибір

теми статті: «Естетичне світосприймання як соціально-педагогічна проблема».

Проблеми формування естетичної культури особистості потребують найшвидшого вирішення, тому що зволікання негативно впливає на формування особистості молодшого школяра. А якщо більш конкретно, то вчені наголошують на зосередженні уваги на формуванні творчого ставлення дитини до дійсності, сприйняття нею явищ дійсності під естетичним кутом зору. У контексті висловленого одним із найважливіших завдань сучасної системи освіти є формування потреби дитини у красі та діяльності за законами краси.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Питання естетичного розвитку особистості досліджували О. О. Біла, І. В. Гриценко, Л. Т. Левчук, Д. Ю. Кучерюк, В. І. Панченко, Т. Г. Русакова та інші.

У науковій літературі, у дослідженнях таких вчених, як А. В. Бакушинский, П. П. Блонський, А. І. Буров, М. А. Верба, Ш. М. Герман, О. В. Дівненко, Ю. Я. Єгоров, Б. Т. Лихачов, Ю. А. Лукін, В. К. Скатерщikov, А. В. Розумний, С. Т. Шацький накопичений теоретичний і емпіричний матеріал, необхідний для з'ясування сутності, змісту естетичного ставлення до світу і механізмів його виховання і розвитку у людини [6, с. 30].

Мега статті полягає в теоретичному обґрунтуванні проблеми естетичного світосприймання в системі сучасного навчання молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Істотні зміни в соціокультурній ситуації сучасного суспільства вимагають орієнтованості підростаючого покоління на естетичне освоєння світу як базису успішної соціалізації, що дозволяє особистості не тільки осмислити все різноманіття світу в єдності, а й визначити своє місце в ньому. Проте сучасна освіта недостатньо забезпечує розвиток особистості, здатної до естетичного освоєння світу, змушує орієнтуватися в рамках сформованих соціально обумовлених обмежень на пріоритет користі, а не краси як блага. Тому у сучасну школу повинен прийти такий учитель, який володів би не тільки знаннями, але й здатністю виразити себе у творчій педагогічній діяльності. У педагогічних діях учителя повинні виявлятися основні професійно значущі й інтелектуально-естетичні властивості його особистості. Професіоналізм учителя, його педагогічна майстерність повинні нести в собі духовність, високу моральну й естетичну культуру. Педагогічна діяльність у широкому розумінні є складовою частиною естетичної діяльності. Педагогічний процес входить до естетичної діяльності завдяки своїй спрямованості на естетичну взаємодію зі світом. Естетична педагогічна діяльність вимагає розвитку естетичної культури вчителя, готовності до здійснення творчої естетичної діяльності, прагнення до створення естетичних цінностей у педагогічній діяльності.

Соціально-педагогічний сенс феномена естетичного освоєння світу учнями полягає в набутті особистістю естетичного ставлення до світу, що включає здатність співпереживати, вивчати історію, відчувати світ у всіх взаємозв'язках і усвідомлювати доцільність буття, розвивати і закріплювати досвід життєдіяльності за законами естетики [4, с. 24].

Значущим соціальним інститутом, здатним адекватно реалізувати естетично орієнтовану концепцію освоєння світу учнями в соціумі, виступають освітні установи, у яких створюється естетично збагачене середовище, забезпечується розвиток особистості в сфері культури [1, с. 20].

Із позицій соціально-педагогічного підходу естетичне світосприйняття трактується як спільна діяльність педагогів і дітей в освоєнні різних культурних полів соціального середовища, що передбачає особливу взаємодію людини з навколишнім світом і активізує процес розвитку емоційно-чуттєвої сфери, естетичних переживань, продуктивної уваги, що сприяють формуванню естетичного ставлення до дійсності [2, с. 19]. Відповідно, роль педагогів, які супроводжують естетичне світосприйняття учнів, полягає в організації освіти, що забезпечує соціалізацію в сучасній їм ситуації розвитку суспільства. При цьому гармонізація естетичної і практичної діяльності пов'язана не тільки з накопиченням суми естетичних знань, але і з їх застосуванням у процесі творчої діяльності в соціальному середовищі. У контексті цілісного підходу до проблеми професійної підготовки педагога дослідження поняття естетичного світосприйняття розкриває три його аспекти: як діяльності, як процесу, як здатності [5, с. 53]. Ґрунтуючись на тому, що інтегральною метою безперервної педагогічної освіти є особистість учителя, а головним регулятором виступають ті характеристики, що відбивають специфічні особливості професійної педагогічної діяльності, увага акцентується на естетичному сприйманні як на здатності. Естетичне (мистецтво) формує високий рівень духовних якостей (естетичну свідомість), тобто духовний потенціал, на ґрунті якого плекається емоційність і чуттєвість. Естетичні почуття особистості стають чуттєвим індикатором і допомагають визначити користь або шкоду того чи іншого явища, виступають збудниками поведінкових реакцій.

Отже, підсумовуючи результати досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців, визначаємо естетичне світосприйняття як унікальну якість особистості, що є рисою освіченої людини щодо світогляду та включає взаємозв'язок відносно стійких сполучень естетичного відчуття, смаку, бачення навколишнього світу, художнього мислення, здатності до естетичної діяльності, властивих окремій особистості або етнокультурним і соціокультурним групам.

Естетичне світосприйняття забезпечує гармонію відносин між природою і людиною, людиною і суспільством, природою і суспільством та людиною і людиною.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, естетичне світосприйняття – це інтегральна якість особистості, що є компонентом світогляду та включає цілісність відносно стійких схем естетичного відчуття, мислення, бачення оточуючого світу, здатності до естетичної діяльності, властивих окремій особистості або етнокультурним і соціокультурним групам [3, с. 399]. Сучасна педагогіка характеризує світосприйняття як індивідуальний феномен обробки інформації об'єктом суспільства, який вчитель має можливість відкоригувати і наблизити до норм суспільства, тому що вчитель – це особа унікальна і подібна

скульптору. Наявність світогляду ми можемо спостерігати в дорослій людині, а доки учень не має цілісної гармонійної системи поглядів, відносин, розуміння оточуючого соціального й природного світу, особистого «Я», обов'язок вчителя – допомогти учням очима дорослого знайти ту тонку нотку розуміння світу. Світосприймання як процес пізнання та осягнення світу молодшим школярем – це цілісний процес, що включає і свідоме, і несвідоме в психіці та поведінці дитини.

Отже, естетичне світосприймання є важливим елементом у навчанні та вихованні дітей, а педагог, обізнаний у сфері мистецтва, виступає головним елементом у вирішенні цієї педагогічної проблеми.

Список використаних джерел:

1. Біла О. О. Формування готовності студентів до активізації художньої діяльності молодших школярів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. О. Біла; Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2007. – 20 с.
2. Гриценко І. В. Формування естетичного досвіду молодших школярів у процесі художнього діалогу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання»/ І. В. Гриценко; Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2002. – 19 с.
3. Естетика: Підручник / Л. Т. Левчук, Д. Ю. Кучерюк, В. І. Панченко; За заг. ред. Л. Т. Левчук. – К. : Вища шк., 2000. – 399 с.
4. Калініна Л. Проблема формування естетичних смаків особистості у сучасних педагогічних дослідженнях / Л. Калініна // Рідна школа. – 2008. – № 5. – С. 23–25.
5. Мосіяшенко В. Естетичне виховання – складова педагогічної системи К. Д. Ушинського / В. Мосіяшенко // Шлях освіти. – 2003. – № 2. – С. 51–54.
6. Печерська Е. Інтегрований вплив музики і природи на естетичне виховання / Е. Печерська // Початкова школа. – 2002. – № 7. – С. 29–32.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Bila O.O. Formuvannya hotovnosti studentiv do aktyvizatsiyi khudozhnoyi diyalnosti molodshykh shkolyariv [Forming of readiness of students to activization of artistic activity in primary schoolchildren]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 "Teoriya i metodyka profesynoyi osvity" / O.O. Bila ; Pivdenoukrayyn's'kyu derzh. ped. un-t im. K.D. Ushyn's'koho. – Odesa, 2007. – 20 s. (in Ukrainian)
2. Hrytsenko I.V. Formuvannya estetychnoho dosvidu molodshykh shkolyariv u protsesi khudozhn'oho dialohu [Forming of aesthetic experience of primary schoolchildren in the process of artistic dialogue]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenya kand. ped. nauk : spets. 13.00.07 "Teoriya i metodyka vykhovannya" / I.V. Hrytsenko ; Khersonsky derzh. un-t. – Kherson, 2002. – 19 s. (in Ukrainian)
3. Estetyka [Aesthetics]: Pidruchnyk / L.T. Levchuk, D.Yu. Kucheryuk, V.I. Panchenko; Za zah. red. L.T. Levchuk. – K.: Vyshcha shk., 2000. – 399 s. (in Ukrainian)

4. Kalinina L. Problema formuvannia estetychnykh smakiv osobystosti u suchasnykh pedahohichnykh doslidzhenniakh [The problem of forming aesthetic tastes of personality in modern pedagogical researches] / L. Kalinina // Ridna shkola. – 2008. – № 5. – S. 23-25. (in Ukrainian)
5. Mosiyashenko Estetychne vykhovannya – skladova pedahohichnoyi systemy K.D. Ushyns'koho [Aesthetic education as a constituent of the pedagogical system of K.D. Ushynsky] / V. Mosiyashenko // Shlyakh osvity. – 2003. – № 2. – S. 51-54. (in Ukrainian)
6. Pechers'ka E. Intehrovany vplyv muzyky i pryrody na estetychne vykhovannya [The integrated influence of music and nature at aesthetic education] / E. Pecherska // Pochatkova shkola. – 2002. – № 7. – S. 29 – 32. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье проанализировано эстетическое мировосприятие как социально-педагогическая проблема; обоснована роль эстетического воспитания в процессе развития личности ученика; отражены особенности развития морально-ценностных ориентаций у младших школьников и их место в формировании эстетической культуры. Определено значение культурного уровня развития педагога-практика в процессе учебы и воспитания младших школьников. В статье анализируется значение эстетической культуры и эстетического мировосприятия для личностного развития в социализации младших школьников.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, морально-ценностные ориентации, эстетическая культура, эстетическое мировосприятие.

Abstract. The aesthetic perception of the world as social and pedagogical problem is analysed; the role of aesthetic education in the process of development of personality of a schoolchild is grounded in the article ; the features of the development of the morally-valued orientations in junior schoolchildren and their place in forming of aesthetic culture are reflected. The value of standard of cultural development of a practical teacher in the process of education of junior schoolchildren is presented. Value of aesthetic culture and aesthetic perception of the world for personality development in socialization of junior schoolchildren is given. In a context expounded by one of the major tasks of modern system of education there is a forming of necessity of child in beauty and activity according to the laws of beauty. Aesthetic pedagogical activity requires development of aesthetic culture in teacher, readiness to realization of creative aesthetic activity, aspiring to creation of aesthetic values in pedagogical activity. Aesthetic perception of the world is an important element in educational process of schoolchildren, and a well-informed teacher takes the central role in the decision of necessary pedagogical problem.

Keywords: aesthetic education, morally-valued orientations, aesthetic culture, aesthetic perception of the world.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2016

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 3

Упорядники:
проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 26.05.2016 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 22,7. Замовлення №191/1. Наклад 300

Віддруковано засобами різнографічного друку
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету
33027, Рівне, вул. С.Бандери, 12; тел.: 0-362-26-48-83

I – 66 **Інноватика у вихованні** : зб. наук. пр. Вип. 3 / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова,
Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2016. – 327 с.

УДК 37 : 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016